

Oppimisen tuki ja erityinen tuki

25.3.2026

Saamelaisalueen koulutuskeskus
Sámi oahpahusguovddáš
Säämi máttááttáskuávdáš
Sää'm škooltemkõõskõs

Sisällys

1.	Johdanto	1
2.	Oppimisen tuki.....	1
2.1	Oppimisen tuki käytännössä.....	2
2.2	Opiskelijan oppimisen tuen seuranta.....	4
3.	Erityinen tuki.....	4
3.1	Erityisen tuen tarpeen tunnistaminen.....	5
3.2	Päätös erityisestä tuesta	6
3.3	Erityisen tuen kirjaaminen henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan (HOKS).....	6
3.4	Erityinen tuki käytännössä	7
3.5	Erityisen tuen arviointi	7
4.	Osaamisen arvioinnin mukauttaminen	8
4.1	Osaamisen arvioinnin mukauttamisen tarpeen arviointi.....	9
4.2	Päätös tutkinnon osan arvioinnin mukauttamisesta.....	9
4.3	Yksilöllisen osaamisen arvioinnin suunnittelu.....	9
4.4	Osaamisen hankkiminen	10
4.5	Osaamisen osoittaminen	10
4.5	Tutkintotodistus tai todistus osaamisesta	11
5.	Ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikkeaminen.....	11
5.1	Päätös ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikkeamisesta	11
5.2	Ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikkeamisen merkitseminen todistukseen	12

Liite 1 Esitys erityisestä tuesta

Liite 2 Esitys tutkinnon osan osaamisen arvioinnin mukauttamisesta

1. Johdanto

Ammatillisen koulutuksen lainsäädäntö muuttuu 1.8.2026 (laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017, muutettu lailla 1078/2024, 63 § ja 64 §). Uudistuneen lainsäädännön myötä ammatillisen koulutuksen oppimisen tuki muodostuu oppimisen tuesta ja erityisestä tuesta. Tämä suunnitelma pohjautuu Opetushallituksen oppaaseen: Oppimisen tuki ja erityinen tuki ammatillisessa koulutuksessa (19.12.2025).

Opiskelijalla on oikeus oppimisen tukeen, jota hän tarvitsee tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Oppimisen tuki koskee ammatillisia perustutkintoja sekä ammatti- ja erikoisammattitutkintoja. Oppimisen tuki on opettajan antamaa tukiopestusta sekä opetus ja ohjaushenkilöstön antamaa tukea ja ohjausta.

Erityinen tuki on erityisopettajan antamaa erityisopetusta. Lisäksi erityinen tuki on erityisopettajan konsultaatioon perustuvaa opetusta ja ohjausta. Erityisopetus vahvistaa opiskelijoiden oikeutta saada erityistä tukea erityisopettajalta. Erityistä tukea annetaan tutkintokoulutuksissa ja se koskee sekä ammatillisia perustutkintoja että ammatti- ja erikoisammattitutkintoja. Erityisen tuen tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa tuen avulla tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisen ammattitaidon ja osaamisen.

Opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi säännöllistä tai pitkäaikaista erityisopetusta tutkinnon tai koulutuksen mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseksi eikä oppimisen tuki ole riittävää opiskelijan tuen tarpeiden kannalta. Opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen myös työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa.

Erityistä tukea saavan opiskelijan osalta ammatillisen perustutkinnon perusteiden mukaista osaamisen arviointia voidaan mukauttaa laatimalla opiskelijalle yksilöllinen osaamisen arviointi. Osaamisen arviointia voidaan mukauttaa vain siinä määrin, kuin se on opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet ja valmiudet huomioon ottaen välttämätöntä.

2. Oppimisen tuki

Oikeus oppimisen tukeen

Opiskelijalla on oikeus oppimisen tukeen, jota hän tarvitsee tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Oppimisen tuen tulee edistää opiskelijoiden osaamista, osaamisen osoittamista näytöissä, valmistumista, työllistymistä ja jatko-opintoihin siirtymistä. Oppimisen tuki järjestetään osana tutkintokoulutuksen opetusta ja ohjausta koko opiskelun ajan. Oppimisen tuen pääpaino on varhaisessa puuttumisessa ja opiskelijan helposti saavutettavassa matalan kynnyksen tuessa.

Oppimisen tukea annetaan opiskelijalle heti tuen tarpeiden ilmetessä. Tavoitteena on ennaltaehkäistä opiskelijan vaikeuksien kasautumista ja monimutkaistumista sekä suorittamattomien

opintojen kertymistä ja opintojen keskeyttämistä. Oppimisen tuki kirjataan opiskelijan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan, jota päivitetään säännöllisesti koko opiskeluajan.

2.1 Oppimisen tuki käytännössä

Oppimisen tuki on opettajan antamaa tukiopetusta sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön antamaa tukea ja ohjausta. Oppimisen tuki tarkoittaa käytännössä sitä, että jokaiselle opiskelijalle varmistetaan yksilöllisten tarpeiden mukaisesti mahdollisuus edetä opinnoissaan sujuvasti ja saavuttaa tutkinnon tavoitteet. Oppimisen tuki on osa jokaisen opetus ja ohjaushenkilöstöön kuuluvan työtä.

Oppimisen tuen suunnittelu ja toteutus tehdään yhteistyössä opiskelijan ja alaikäisen kohdalla myös huoltajan tai laillisen edustajan kanssa. Opiskelija on oman oppimisensa asiantuntija. Tuen tarpeet pyritään tunnistamaan varhain ja niihin vastataan oikea-aikaisesti. Tämä edellyttää opetus ja ohjaushenkilöstön saumatonta ja sujuvaa yhteistyötä sekä tarvittaessa yhteistyötä opiskeluhuollon ammattilaisten kanssa. Yhteinen tavoite on, että opiskelija saa sujuvaa, jatkuvaa ja hänen tilanteeseensa sopivaa tukea koko opiskeluajan. Oppimisen tuki toteutuu parhaiten, kun opetus- ja ohjaushenkilöstö toimivat tiiviissä yhteistyössä ja vastaavat opiskelijoiden tuen tarpeisiin nopeasti ja joustavasti.

Oppimisen tuki on koko oppilaitoksen yhteinen tehtävä, joka näkyy arjessa monin tavoin. Käytännön esimerkkejä oppimisen tuesta voi olla:

- Opiskelijan vahvuuksien tunnistaminen ja hyödyntäminen - ohjaus, joka perustuu opiskelijan osaamiseen ja vahvuuksiin.
- Tukiopetus ja lisäohjaus - opettajan antama tukiopetus, lisäharjoitukset, pienryhmätyöskentely tai yksilöohjaus tutkinnon osien ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseksi.
- Opetuksen eriyttäminen - sisältöjen, menetelmien tai oppimisympäristöjen eriyttäminen opiskelijan tarpeiden mukaisesti.
- Ohjauksen lisääminen työpaikalla tapahtuvan oppimisen aikana - yhteistyö työpaikkaohjaajien kanssa ja opiskelijan tukeminen näyttöihin valmistautumisessa.
- Opiskelukyvyn tukeminen - opiskelijan jaksamisen ja kokonaisvaltaisen tilanteen huomioiminen sekä tarvittaessa ohjaaminen opiskeluhuollon palveluihin.

Oppimisen tuen kehittäminen edellyttää henkilöstön osaamisen vahvistamista ja organisaation yhteisiä, suunnitelmallisia toimintamalleja. Yhtenäinen ja hyvin toteutettu oppimisen tuki edistää opiskelijoiden opintojen etenemistä, ehkäisee keskeyttämisiä ja tukee kaikkien opiskelijoiden mahdollisuuksia saavuttaa tutkinto sekä siirtyä jatko-opintoihin tai työelämään.

Oppimisen tuen yhteistyö

Koulutuksen järjestäjän oppimisen tuen järjestelmä on organisoitua toimintaa, jossa on selkeät rakenteet ja toimintatavat. Työn ja vastuunjako on määritelty selkeästi. Opetus- ja ohjaushenkilöstön välistä yhteistyötä vahvistetaan suunnitelmallisesti yhteisesti sovituilla toimintatavoilla.

Käytännössä opetus ja ohjaushenkilöstön yhteistyö voi olla esimerkiksi:

- Tuen tarpeen varhainen tunnistaminen - opetus ja ohjaushenkilöstö tunnistaa opiskelijan tuen tarpeen ja aloittaa tarvittavat tukitoimet ja yhteistyön.
- Tukitoimien suunnittelu ja toteutus - opetus ja ohjaushenkilöstö suunnittelee, millaisia pedagogisia tukitoimia opiskelija tarvitsee, kuten tukiopetus, opetuksen eriyttäminen, lisäohjaus, apuvälineet, eriytetty oppimateriaali ym.
- Tukitoimien seuranta - oppimisen tuen riittävyyttä ja toimivuutta seurataan säännöllisesti, jotta tuki vastaa ajantasaisesti opiskelijan tarpeita. Tarvittaessa tehdään muutoksia.
- Työpaikalla oppimisen tuki - opiskelija saa tarvitsemansa tuen opintojen etenemiseen tutkinnon tavoitteiden mukaisesti, kuten soveltuvan työpaikan hankinnassa, työpaikalla oppimisen suunnittelussa ja toteuttamisessa.
- Yhteistyö työelämän kanssa - jatkuva yhteistyö ja vuoropuhelu työelämän kanssa opiskelijoiden osaamisen hankkimisessa, osoittamisessa ja työelämässä tarvittavan ammattitaidon saavuttamisessa.
- Yhteistyö opiskeluhuollon kanssa - jos opiskelijan hyvinvointi tai muu tilanne vaikuttaa oppimiseen, otetaan asia tarvittaessa puheeksi ja ohjataan opiskelija opiskeluhuollon palveluihin.

Opiskelijan näkökulmasta opetus ja ohjaushenkilöstön yhteistyö työelämän ja opiskeluhuollon kanssa muodostaa toimivan ja saumattoman kokonaisuuden. Opiskelijan tulisi kokea, että hänen oppimisensa ja hyvinvointinsa ovat yhteinen asia ja että hän saa tarvitsemansa tuen oikea-aikaisesti.

Tukiopetus

Opiskelijalla, jolla on vaikeuksia oppimisessa ja opiskelussa, on oikeus saada opettajan antamaa tukiopetusta osana tutkintokoulutuksen opetusta ja ohjausta. Opiskelija, joka on tilapäisesti jäänyt jälkeen opinnoissaan tai muutoin tarvitsee lyhytaikaista tukea oppimisessaan ja tutkinnon suorittamisessa, on oikeus saada tukiopetusta heti, kun oppimiseen liittyvät vaikeudet on havaittu. Opettajan antamalla tukiopetuksella vastataan opiskelijan tuen tarpeisiin tai ehkäistään vaikeuksia ennakolta.

Tukiopetusta voidaan antaa esimerkiksi:

- tutkinnon osien ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseen
- opiskelutaitojen vahvistamiseen
- opiskelutekniikoiden oppimiseen
- kielellisten, matemaattisten tai tietoteknisten valmiuksien ja taitojen tukemiseen ja vahvistamiseen.

Tukiopetuksessa kielitaitoa voidaan vahvistaa silloin, kun opiskelijalla on puutteellinen osaaminen tutkintoon liittyvässä:

- suomen tai ruotsin kielen sanastossa tai
- ammattiin liittyvissä kielen käytön tavoissa, kuten alan oppaat, alan verbit ja sanasto.

Tukiopetuksessa annettavan kielitaidon vahvistamisen tulee aina liittyä suoritettavaan tutkintoon. Tukiopetus ei ole tarkoitettu peruskielitaidon opettamiseen.

Opiskelijalla voi olla lyhytaikaisia erityisopetuksen tarpeita ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden oppimisessa. Erityisopettajan antama lyhytaikainen ja tilapäinen erityisopetus voi olla riittävä oppimisen tuki niille opiskelijoille, joilla on lievempiä oppimisvaikeuksia esimerkiksi lukemisessa, kirjoittamisessa tai matematiikassa. Erityisopettaja voi tukea muita opettajia ottamaan huomioon opiskelijoiden erityispedagogisia tuen tarpeita opetuksessa ja ohjauksessa sekä osaamisen hankkimisessa ja osoittamisessa. Tukiopetus toteutetaan opetushenkilöstön välisessä yhteistyössä.

2.2 Opiskelijan oppimisen tuen seuranta

Opiskelijan oppimisen tuen toteutumista seurataan opiskelijan tarpeiden mukaisesti. Opiskelijan ja tukitoimiin osallistuneiden kanssa arvioidaan, ovatko käytetyt tukitoimet edistäneet opiskelijan oppimista ja opintojen etenemistä. Tarvittaessa tukitoimia muutetaan, vahvistetaan tai lopetetaan opiskelijan tuen tarpeiden mukaisesti. Tukitoimien kirjaukset tekee ofelaš-ohjaaja ja/tai erityisopettaja.

3. Erityinen tuki

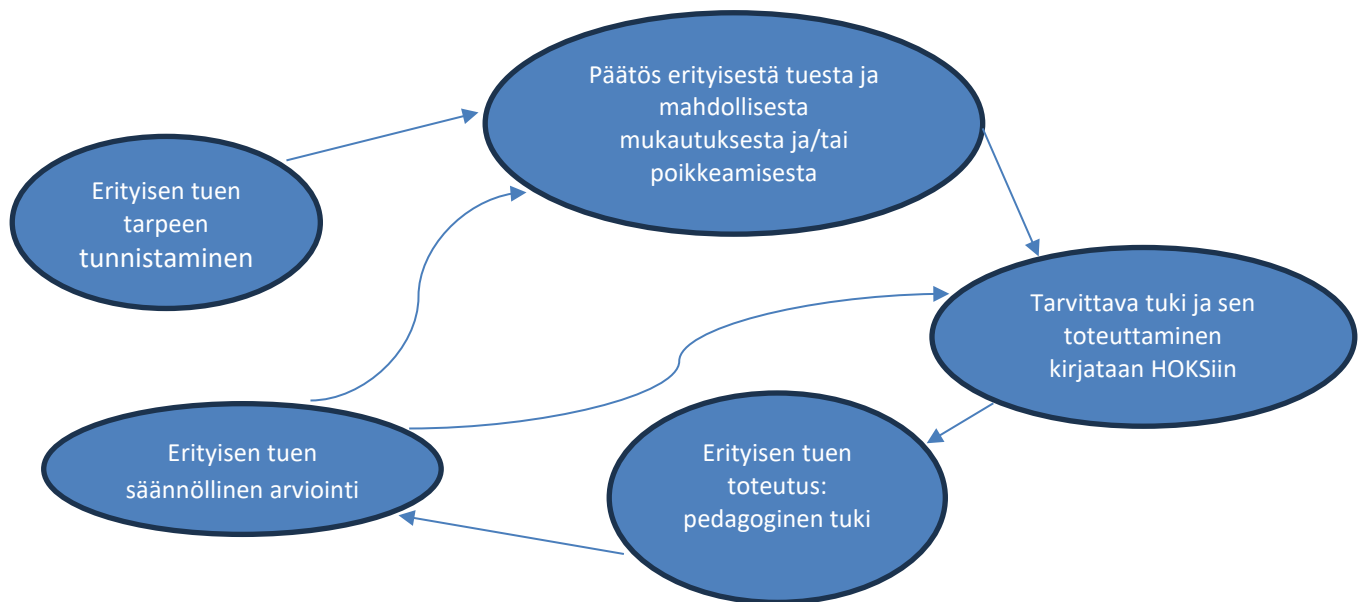
Oikeus erityiseen tukeen

Opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi säännöllistä tai pitkäaikaista erityisopetusta tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden saavuttamiseksi eikä oppimisen tuki ole riittävää.

Todennetuilla oppimisvaikeuksilla tarkoitetaan sellaisia opiskelijan oppimista vaikeuttavia tekijöitä, jotka on tunnistettu luotettavilla menetelmillä. Opiskelijan vaikeudet oppia voivat johtua kapea- tai laaja-alaisesta oppimisvaikeudesta, neuropsykiatrisista vaikeuksista tai muusta oppimista haittaavasta vammasta tai sairaudesta.

Erityinen tuki on erityisopettajan antamaa erityisopetusta. Lisäksi erityinen tuki on erityisopettajan konsultaatioon perustuvaa muuta opetusta ja ohjausta sekä opiskelijan tarvitsemia muita opetus- ja opiskelujärjestelyjä. Opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen myös työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa.

Erityisen tuen tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa tuen avulla tutkinnon perusteiden mukaisen ammattitaidon ja osaamisen. Erityisopetuksen tavoitteena on lisäksi edistää opiskelijan opintoja ja hyvinvointia yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon, kuntoutuspalveluiden ja muiden sidosryhmien kanssa. Erityisopetuksessa tehdään tarpeen mukaan yhteistyötä opiskeluhoollon sekä opiskelijan hoito- ja kuntoutusverkoston kanssa.

3.1 Erityisen tuen tarpeen tunnistaminen

Opiskelijan erityisen tuen tarpeen voi tunnistaa jo hakuvaiheessa. Edellinen opetuksen tai koulutuksen järjestäjä on velvollinen toimittamaan oppivelvollisten opiskelijoiden osalta uudelle koulutuksen järjestäjälle välttämättömät opetuksen järjestämistä koskevat tiedot. Perusopetuksen aikana opetuksen, oppimisen tuen ja ohjauksen järjestämisen kannalta keskeinen tieto on kirjattu koulutuksen järjestäjän käytettävissä oleviin opiskelijan tukea koskeviin asiakirjoihin. Erityisen tuen tarve voidaan tunnistaa myös tutkintokoulutuksen aikana tai alussa. Opiskelijan oppimisvaikeudet voidaan todentaa erilaisten seulojen ja testien perusteella. Osana erityisen tuen tarpeen tunnistamista voidaan haastatella opiskelijaa ja opettajia, jotta voidaan arvioida oppimisvaikeuksien vaikutus opiskeluun ja tarvittavat tukitoimet.

Tarvittaessa oppimisvaikeuksien todentaminen tehdään yhteistyössä opiskeluhoollon toimijoiden kanssa. Erityispedagogisen tuen tarpeen tunnistaminen ei edellytä asiantuntijalausuntoa tai diagnoosia, vaan havaitut erityisen tuen tarpeet riittävät tuen perusteeksi. Yhdessä opiskelijan ja alaikäisen kohdalla huoltajan tai laillisen edustajan kanssa arvioidaan, millaista erityisopetusta ja erityistä tukea opiskelija tarvitsee opinnoissaan. Mahdollisesta tuen tarpeesta keskustellaan myös osana henkilökohtaistamista, esimerkiksi laadittaessa henkilökohtaista osaamisen kehittämissuunnitelmaa (HOKS).

Ofelaš-ohjaaja ja erityisopettaja selvittävät opiskelijan mahdollisen tarpeen erityiseen tukeen osana HOKSin (henkilökohtainen opetuksen kehittämissuunnitelma) laadintaa sekä päivittämistä. Opettajien, erityisopettajan ja opiskelijahuollon toimijoiden välinen yhteistyö on tärkeää tuen tarpeessa olevien opiskelijoiden tunnistamiseksi. Lukuvuoden alkaessa perusopetuksesta tulevien opiskelijoiden tarve erityiseen tukeen kartoitetaan ns. siirtopalavereissa ennen syyslukukauden alkua tai heti sen alussa. Siirtopalaveriin osallistuvat yläkoulun opinto-ohjaaja ja/tai erityisopettaja, opiskelija ja hänen huoltajansa sekä SAKK:n erityisopettaja ja ofelaš-ohjaaja. Siirtopalaveriin osallistuvien kokoonpano voi vaihdella. Erityisen tuen tarve ja tukitoimet määritellään jokaiselle opiskelijalle yksilöllisesti.

Muiden, kuin suoraan perusopetuksesta suoraan tulevien opiskelijoiden tarve erityisen tukeen kartoitetaan HOKS-keskustelun yhteydessä. Erityisopettaja on tarvittaessa mukana tuen tarpeen arvioinnissa. Erityisen tuen tarve voi tulla esille jo ennen opintojen alkamista, esim. opiskelijan ha-kemuksesta tai nivelvaiheen yhteistyöstä. Opiskelija voi tuoda mukanaan perusopetuksen aikaisen HOJKSin tai lääkärin, psykologin tai erityisopettajan lausunnon, josta käy ilmi mahdollinen erityisen tuen tarve. Erityisen tuen päätöstä ei kuitenkaan tehdä suoraan näiden perusteella, vaan yhdessä opiskelijan ja alaikäisen kohdalla huoltajan kanssa arvioidaan, millaista tukea opiskelija mahdollisesti tarvitsee opinnoissaan.

Erityisen tuen tarvetta arvioidaan opintojen alussa lähtötasotesteillä (Niilo Mäki Instituutin luki-vaikeuksien seulontamenetelmä sekä vieraiden kielten ja matematiikan lähtötasotestit). Lähtöta-sotestin teettää kyseisten opintojen opettaja. Opiskelija ei tee luki-testiä, mikäli hänen äidinkie-lensä on muu kuin suomi.

Erityisen tuen tarve voi tulla esille myös myöhemmin opintojen aikana, jos opinnot eivät etene odotetusti. Silloin opiskelijan kanssa arvioidaan, mikä oppimista hidastaa, ja voidaanko opiskelijan opintoja tukea erityisen tuen avulla.

Mikäli opiskelija on vain tilapäisesti tuen tai lisäohjauksen tarpeessa, ei tätä toimintaa katsota eri-tyiseksi tueksi / erityisopetukseksi. Tällöin opiskelijalle annettava lisäopetus ja ohjaus ovat Jeesi-paja-ohjausta / tukiopetusta. Jeesipaja-ohjausta / tukiopetusta annetaan opiskelijalle, joka on esi-merkiksi sairauden vuoksi jäänyt jälkeen opinnoissaan. Ofelaš-ohjaaja koordinoi ja suunnittelee opiskelijan yksilölliset tukitoimet yhdessä erityisopettajan kanssa. Kaikki opettajat sitoutuvat opis-kelijan kokonaisvaltaiseen tukemiseen.

3.2 Päätös erityisestä tuesta

Koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijalle annettavasta erityisestä tuesta hallintopäätöksellä. Eri-tyisen tuen päätös on hallinnollinen asiakirja, josta on mahdollisuus tehdä oikaisuvaatimus Lupa-ja valvontavirastoon. Päätös erityisestä tuesta toimitetaan opiskelijalle ja alaikäisen opiskelijan huoltajalle. Päätöksen liitteeksi laitetaan ohjeet oikaisuvaatimuksen tekemiseen.

Ennen erityisen tuen päätöksen tekemistä tulee kuulla opiskelijaa ja alaikäisen kohdalla myös huol-tajaa. Kuuleminen tulee olla jälkeinpäin todennettavissa ja se kirjataan HOKSiin päivitystapahtu-mana. Ofelaš-ohjaaja ja/tai erityisopettaja keskustelevat opiskelijan ja hänen huoltajansa kanssa, miksi opiskelija tarvitsee erityistä tukea ja mikä erityisen tuen merkitys on ammatillisessa koulu-tuksessa. Rehtori tekee päätöksen erityisestä tuesta erityisopettajan esityksestä. Erityisopettaja toimittaa rehtorille esityksen erityisen tuen järjestämisestä lomakkeella: Esitys erityisestä tuesta (liite 1).

Päätös erityisestä tuesta on salassa pidettävä. Päätös erityisestä tuesta puretaan, jos opiskelija ei opintojen edetessä enää tarvitse erityistä tukea. Rehtori tekee hallinnollisen päätöksen erityisen tuen purkamisesta erityisopettajan esityksestä.

3.3 Erityisen tuen kirjaaminen henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan (HOKS)

Erityisopettaja ja ofelaš-ohjaaja suunnittelevat yhdessä opiskelijan kanssa, kuinka opiskelija kehittää osaamistaan. Osana henkilökohtaista osaamisen kehittämissuunnitelman (HOKS) laadintaa ja päivittämistä selvitetään opiskelijan mahdollinen tarve erityiseen tukeen. Koulutuksen järjestäjä, opiskelija ja alaikäisen kohdalla huoltaja tai laillinen edustaja sopivat tarvittavista tukitoimista osaamisen hankkimisen ja osoittamisen aikana. Sovitut tukitoimet kirjataan tutkinnon osittain henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan.

Opiskelijan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan kirjataan tutkinnon osittain:

- erityisen tuen tarve
- suunnitellut tukitoimet
- erityisjärjestelyt.

Kirjauksissa kiinnitetään huomiota tukitoimien ja erityisjärjestelyjen toteutumisen seurantaan ja tukitoimien vaikuttavuuden arviointiin. Henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan ei kirjata opiskelijan diagnoosia tai vastaavia tietoja.

3.4 Erityinen tuki käytännössä

Erityisen tuen muodot suunnitellaan opiskelijan valmiuksien, tavoitteiden ja tarpeiden mukaan. Koska opiskelijoiden vaikeudet ovat yksilöllisiä, ovat myös tukimuodot yksilöllisiä. Erityinen tuki suunnitellaan yhdessä opiskelijan kanssa, alaikäisen opiskelijan kohdalla myös huoltaja tai laillinen edustaja on mukana tukitoimien suunnittelussa. Tarpeen mukaan tehdään yhteistyötä opiskelu- huollon, opiskelijan hoito- ja kuntoutusverkoston kanssa.

Erityinen tuki tarkoittaa monipuolisia erityisopetuksen ja erityisen tuen menetelmiä. Opiskelijalle valitaan sopivat oppimisympäristöt. Erityistä tukea tarvitseva opiskelija voi hyötyä käytännönläheisestä ja työelämälähtöisestä oppimisesta. Rauhallinen oppimisympäristö ja opiskelijan valmiuksien mukaan etenevä opiskelu tukevat oppimista. Opiskelija voi käyttää oppimisen tukena erilaisia apuvälineitä, kuten äänikirjoja ja kuvia. Opiskeltava asia voidaan jakaa pienempiin osiin ja lähestyä sitä mahdollisimman monipuolisesti. Selkeä oppimateriaali tukee oppimista.

Opiskelijalla on oikeus tarpeidensa mukaisesti erityiseen tukeen myös työpaikalla järjestettävän koulutuksen ja osaamisen osoittamisen aikana. Työpaikkaohjaajan kanssa sovitaan tarvittavista tukitoimista. Jos opiskelijalla on vaikeuksia työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa, opetushenkilöstölle voidaan varata enemmän ohjausaikaa tai mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi työvalmentaja voi toimia opiskelijan tukena.

Näytössä tukitoimet voivat liittyä esimerkiksi sopivan näyttöympäristön valintaan, erityiseen tukeen näytön suunnittelussa ja itsearvioinnissa. Opiskelija saattaa jännittää näyttöä kohtuuttomasti ja silloin työpaikkaohjaaja, opettaja tai tukihenkilö voi ohjata jännittävän tilanteen käsittelyssä.

3.5 Erityisen tuen arviointi

Opiskelijan saamaa erityistä tukea ja sen vaikuttavuutta arvioidaan suunnitelmallisesti ja aina henkilökohtaista osaamisen kehittämissuunnitelmaa päivitettäessä. Opiskelijan ja tukitoimiin osallistuneiden kanssa arvioidaan, miten opiskelijan saama erityisopetus ja erityiset tukitoimet ovat vastanneet opiskelijan tarpeisiin ja edistäneet opiskelijan oppimista ja opintojen etene- mistä. Yhteisen arvioinnin perusteella päätetään, jatketaanko samoja tukitoimia vai muute- taanko niitä vastaamaan paremmin opiskelijan tarpeita.

4. Osaamisen arvioinnin mukauttaminen

Erityisen tuen tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa tutkinnon perusteiden mukaisen ammatti- taidon ja osaamisen. Koulutuksen järjestäjän tulee erityispedagogisin järjestelyin sekä erityisen tuen ja ohjauksen avulla tukea opiskelijaa saavuttamaan tutkinnon perusteiden mukainen osaami- nen.

Opiskelijalle annettu riittävä aika osaamisen hankkimiseen ja hänelle soveltuvat osaamisen hankki- misen tavat mahdollistavat usein tutkinnon perusteissa edellytetyn keskeisen osaamisen hankki- misen.

Jos erityistä tukea tarvitseva opiskelija ei erityispedagogisista järjestelyistä ja tiiviistä tuesta huoli- matta pysty saavuttamaan tutkinnon osan tai osien ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoittei- den tyydyttävän 1 tason mukaista osaamista, voidaan osaamisen arviointia mukauttaa. Arviointia voidaan mukauttaa vain siinä määrin, kun se on opiskelijan valmiudet ja tavoitteet huomioon ot- taen välttämätöntä.

Opiskelijan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan kirjataan mahdollinen osaami- sen arvioinnin mukauttaminen. Jos osaamisen arviointia mukautetaan, kirjataan tutkinnon osien tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden yksilölliset arviointikriteerit opiskelijan henkilökohtai- seen osaamisen kehittämissuunnitelmaan.

Milloin opiskelijan osaamisen arviointia voi mukauttaa?

Mukauttaminen on mahdollista ammatillisissa perustutkinnoissa. Ammatti- ja erikoisammattitut- kinnoissa osaamisen arviointia ei voi mukauttaa.

Mukauttaminen koskee osaamisen arvioinnin laadullista mukauttamista. Tutkinnon perusteissa on määrätty, miten tutkinnon osan osaamisen arviointia ei voida mukauttaa. Jos näiltä osin tehdään osaamisen arvioinnin mukauttaminen, opiskelija ei voi saada tutkintotodistusta, vaan todistuksen osaamisesta. Toistaiseksi tällaisia määräyksiä on vain muutamissa tutkinnon perusteissa, esim. so- siaali- ja terveysalan perustutkinnon ja ravintola- ja catering-alan perustutkinnon perusteissa.

Mukautettu osaamisen arviointi laaditaan opiskelijalle aina yksilöllisesti. Osaamisen arvioinnin mu- kauttaminen edellyttää, että opiskelijalla on päätös erityisestä tuesta. Myös erityistä tukea tarvit- sevan opiskelijan kohdalla ensisijainen tavoite on tutkinnon perusteiden mukainen ammattitaito ja osaaminen.

4.1 Osaamisen arvioinnin mukauttamisen tarpeen arviointi

Osaamisen arvioinnin mukauttamisen tarve arvioidaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Joissain tilanteissa osaamisen arvioinnin mukauttamisen tarpeen arviointi voi olla ajankohtaista heti opintojen alkaessa. Jos opiskelijan valmiuksista suorittaa ammattitaitovaatimukset ja osaamistavoitteet vähintään tyydyttävän 1 tason mukaisesti ei ole varmuutta, pidetään tavoitteena tutkinnon suorittamista tutkinnon perusteiden mukaisesti.

Osaamisen hankkimisen aikana seurataan opiskelijan edistymistä ja arvioidaan erityisopetuksen ja tukitoimien riittävyyttä ja tarkoituksenmukaisuutta. Jos opiskelun aikana havaitaan, että opiskelija ei saavuta vaadittuja ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita vähintään tyydyttävän 1 tason mukaisesti, aloitetaan keskustelu osaamisen arvioinnin mukauttamisen tarpeellisuudesta. Opiskelijaa ja alaikäisen huoltajaa tai laillista edustajaa tulee kuulla ennen mahdollisen osaamisen arvioinnin mukauttamista koskevan päätöksen tekemistä. Opiskelijan ja alaikäisen kohdalla myös huoltajan tai laillisen edustajan kanssa on tärkeä arvioida realistisesti opiskelijan valmiuksia saavuttaa tutkinnon perusteiden mukainen ammattitaito ja osaaminen. Kuulemisessa on keskusteltava osaamisen arvioinnin mukauttamisen vaikutuksista työllistymiseen ja jatko-opintoihin.

Päätös osaamisen arvioinnin mukauttamisesta tehdään osaamisen hankkimisen aikana, kun käy ilmi, että tutkinnon perusteissa edellytetyn tyydyttävän 1 tason mukainen osaamisen saavuttaminen ei ole opiskelijalle mahdollista. Päätöstä osaamisen arvioinnin mukauttamisesta ei voi tehdä näytön tai muun osaamisen osoittamisen aikana.

4.2 Päätös tutkinnon osan arvioinnin mukauttamisesta

Ennen mukauttamispäätöksen tekemistä ofelaš-ohjaaja ja/tai erityisopettaja keskustelevat mukauttamisesta opiskelijan ja alaikäisen huoltajan kanssa. Keskustelussa on tärkeä arvioida realistisesti opiskelijan valmiuksista saavuttaa tutkinnon perusteiden mukainen ammattitaito ja osaaminen sekä mukauttamispäätöksen vaikutuksista työllistymiseen ja jatko-opintoihin. Kun mukauttamisen tarve on todettu ja siitä on keskusteltu opiskelijan sekä alaikäisen huoltajan kanssa, rehtori tekee erityisopettajan esityksestä hallintopäätöksen tutkinnon osan osaamisen arvioinnin mukauttamisesta. Tieto päätöksestä toimitetaan opiskelijalle ja alaikäisen opiskelijan huoltajalle. Päätökseen voi vaatia oikaisua Lupa- ja valvontavirastolta. Päätökseen tulee liittää tieto, miten oikaisuvaatimus tehdään.

Osaamisen arvioinnin mukauttamista koskeva päätös voidaan purkaa, jos opintojen edetessä käy ilmi, että opiskelija pystyy saavuttamaan tutkinnon perusteiden mukaiset ammattitaitovaatimukset tai osaamistavoitteet. Rehtori tekee erityisopettajan esityksestä hallintopäätöksen osaamisen arvioinnin mukauttamisen purkamisesta.

4.3 Yksilöllisen osaamisen arvioinnin suunnittelu

Kun opiskelijan osaamisen arviointia mukautetaan, kirjaa erityisopettaja yksilölliset osaamisen arviointikriteerit HOKSiin. Opiskelijan HOKSiin kirjataan myös suunnitelma siitä, millä tavalla opiskelija osoittaa osaamisensa. Tässä tulee arvioida myös se, tarvitseeko opiskelija tukitoimia osoittaessaan ammattitaitoaan. Mukautetut arviointikriteerit perustuvat suoritettavan tutkinnon perusteisiin. Mukautetut arviointikriteerit ovat yksilöllisiä ja niiden lähtökohtana on tutkinnon perusteissa kuvattu tyydyttävä 1-tason osaaminen. Mukautettu arviointiasteikko on viisiportainen. Mukautetun kiitettävän tason arvioinnin kriteerit ovat alle tutkinnon perusteissa määritellyn tyydyttävä 1-tason.

Yksilöllisiä arviointikriteerejä laadittaessa on tärkeä pitää mielessä työelämässä tarvittava osaaminen ja muun muassa työturvallisuuteen liittyvä osaaminen. Osaamisen hankkimisessa käytetään monipuolisia keinoja osaamisen saavuttamiseksi. Erityistä tukea tarvitsevalla opiskelijalla on oikeus monipuolisiin pedagogisiin menetelmiin sekä yksilöllisesti suunniteltuun erityiseen tukeen. Osaamisen hankkiminen tulee suhteuttaa opiskelijan HOKSiin kirjattuihin yksilöllisiin tavoitteisiin sekä yksilöllisiin arviointikriteereihin.

Opiskelijan osaamisen kehittymistä seurataan ja kehittymisestä annetaan opiskelijalle palautetta. Jos käytetyt keinot eivät ole opiskelijalle sopivia, tulee miettiä uusia keinoja osaamisen hankkimiseksi. Kun opiskelijan osaaminen on sillä tasolla, että hän saavuttaa henkilökohtaisissa arviointikriteereissä määritellyn osaamisen, on aika osoittaa osaaminen näytössä. Näyttö suunnitellaan suhteessa mukautettuihin henkilökohtaisiin arviointikriteereihin. HOKSiin kirjataan, kuinka opiskelija osoittaa osaamisensa.

4.4 Osaamisen hankkiminen

Osaamisen hankkimisessa käytetään monipuolisia keinoja osaamisen saavuttamiseksi. Erityistä tukea tarvitsevalla opiskelijalla on oikeus monipuolisiin erityispedagogisiin menetelmiin sekä yksilöllisesti suunniteltuun erityiseen tukeen. Osaamisen hankkiminen tulee suhteuttaa opiskelijan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan kirjattuihin yksilöllisiin tavoitteisiin sekä yksilöllisiin arviointikriteereihin.

Opiskelijan osaamisen kehittymistä seurataan suunnitelmallisesti ja kehittymisestä annetaan opiskelijalle palautetta. Jos käytetyt keinot eivät ole opiskelijalle sopivia, tulee miettiä uusia keinoja osaamisen hankkimiseksi.

4.5 Osaamisen osoittaminen

Opiskelija etenee näyttöön osoittamaan osaamistaan, kun hänen osaamisensa on sillä tasolla, että hän saavuttaa yksilöllisissä arviointikriteereissä määritellyn osaamisen. Näyttö tai muu osaamisen osoittaminen suunnitellaan suhteessa mukautettuihin yksilöllisiin arviointikriteereihin. Henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan kirjataan, kuinka opiskelija osoittaa osaamisensa. On tärkeä valita opiskelijalle sopiva näyttöympäristö ja suunnitella tarvittavat erityisjärjestelyt ja tukitoimet. Opiskelija saattaa tarvita tukea näyttöön valmistautumisessa tai itse näyttötilanteessa. Osaamisen osoittaminen voidaan jakaa opiskelijalle sopiviin kokonaisuuksiin.

4.5 Tutkintotodistus tai todistus osaamisesta

Tutkintotodistukseen tulee merkintä, missä tutkinnon osissa osaamisen arviointia on mukautettu. Niissä tutkinnon osissa, joissa osaamisen arviointia on mukautettu, opiskelijan osaaminen arvioidaan mukautetun arviointiasteikon lisäksi sanallisesti. Erillinen liite on suositeltava, ettei opinto-suoritusotteelle merkitä salassa pidettävää tietoa.

Koulutuksen järjestäjä arvioi, ovatko keskeiset ammattitaitovaatimukset ja osaamistavoitteet saavutettu. Jos opiskelija ei saavuta keskeisiä tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita, koulutuksen järjestäjä ei voi antaa tutkintotodistusta. Jos keskeisiä ammattitaitovaatimuksia ei ole saavutettu, koulutuksen järjestäjä antaa opiskelijalle todistuksen opiskelijan osaamisesta.

5. Ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikkeaminen

Ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista voidaan poiketa ammatillisissa perustutkinnoissa. Ammatti ja erikoisammattitutkinnoissa ammattitaitovaatimuksista ei voida poiketa.

Ammatillisissa perustutkinnoissa voidaan poiketa ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista, kun

1. tutkinnon perusteiden mukaiset ammattitaitovaatimukset tai osaamistavoitteet ovat olosuhteet tai aiemmin hankittu osaaminen huomioiden joiltakin osin opiskelijalle kohtuuttomia; tai
2. poikkeaminen on perusteltua opiskelijan vammaan tai terveydentilaan liittyvistä syistä.

Opiskelija voi suorittaa ammatillisen perustutkinnon, vaikka hän ei yllä mainittujen syiden vuoksi joiltakin osin voi saavuttaa kaikkia tutkinnon perusteiden mukaisia ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita. Poiketa voidaan vain siltä osin, kuin se on opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet ja valmiudet huomioon ottaen välttämätöntä.

Tutkinnon osassa voidaan poiketa ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista, mutta koko tutkinnon osasta ei voida poiketa. Tutkinnon perusteissa voidaan määrätä, miltä osin ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista ei voida poiketa. Jos näiltä osin tehdään poikkeaminen, opiskelija ei voi saada tutkintotodistusta, vaan todistuksen osaamisesta.

Ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikkeaminen on mahdollista myös silloin, kun opiskelijalla ei ole varsinaista erityisen tuen tarvetta. Jos osaamistavoitteista on poikettu jonkin yhteisen tutkinnon osan osa-alueen kohdalla (esimerkiksi kielitaito), tutkinnon osaan tulee sisällyttää osaamistavoitteita sen laajuutta vastaavasti muilta ko. tutkinnon osaan kuuluvilta osa-alueilta.

5.1 Päätös ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikkeamisesta

Koulutuksen järjestäjä päättää ammatillisen perustutkinnon ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikkeamisesta hallintopäätöksellä.

Opiskelijaa ja alaikäisen huoltajaa tai laillista edustajaa tulee kuulla ennen ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikkeamisesta koskevan päätöksen tekemistä. Opiskelijan ja alaikäisen huoltajan tai laillisen edustajan kanssa on arvioitava poikkeamisen välttämättömyyttä. On tärkeää keskustella päätöksen vaikutuksista todistuksen saamiseen, työllistymiseen ja jatko-opintoihin.

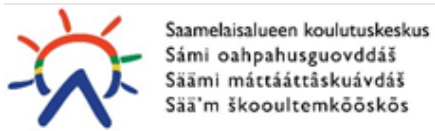
Päätös ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikkeamisesta on hallinnollinen asiakirja, josta on mahdollisuus tehdä oikaisuvaatimus Lupa- ja valvontavirastoon. Päätökseen tulee liittää tieto, miten oikaisuvaatimus tehdään.

Koulutuksen järjestäjä kirjaa opiskelijan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan sen, missä tutkinnon osissa ja miten ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poiketaan.

5.2 Ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikkeamisen merkitseminen todistukseen

Tutkintotodistukseen tulee merkintä, missä tutkinnon osissa osaamisen arviointia on mukautettu. Niissä tutkinnon osissa, joissa osaamisen arviointia on mukautettu, opiskelijan osaaminen arvioidaan mukautetun arviointiasteikon lisäksi sanallisesti. Erillinen liite on suositeltava, ettei opintosuoritusotteelle merkitä salassa pidettävää tietoa.

Koulutuksen järjestäjä arvioi, ovatko keskeiset ammattitaitovaatimukset ja osaamistavoitteet saavutettu. Jos opiskelija ei saavuta keskeisiä tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita, koulutuksen järjestäjä ei voi antaa tutkintotodistusta. Jos keskeisiä ammattitaitovaatimuksia ei ole saavutettu, koulutuksen järjestäjä antaa opiskelijalle todistuksen opiskelijan osaamisesta.

Liite 1

Esitys erityisestä tuesta

Päivämäärä:

Opiskelijan nimi ja ryhmätunnus:

Tutkinto:

Ofelaš-ohjaaja:

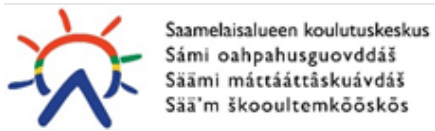
Tuen alkamis- ja päättymispäivä:

Perustelu erityisen tuen tarpeesta:

Allekirjoitukset ja päivämäärät:

Esitys erityisestä tuesta, erityisopettaja

Päätös erityisestä tuesta, rehtori

Liite 2

Esitys tutkinnon osan / tutkinnon osien osa-alueiden osaamisen arvioinnin mukauttamisesta

Päivämäärä:

Opiskelija ja ryhmätunnus:

Tutkinto:

Ofelaš-ohjaaja:

Tutkinnon osa / tutkinnon osien osa-alueet, jonka / joiden arviointia mukautetaan:

Allekirjoitukset ja päivämäärät:

Esitys arvioinnin mukauttamisesta, erityisopettaja _____

Päätös arvioinnin mukauttamisesta, rehtori _____